שלא ילקה כו'. דהיינו אלולי טיעוף לא תשיב ליה כך כפיי': מי דמי. (ג) הא לא ניחא ליה בהכי משקין כלל וברלוגו לא ירלו ונהי נמי דכפיית קערה תשיבא ליה אין תשיבותא דמשקין בעינן וכפייה זו אינה אלא גלגול עליהן שאינו אפיו אפך בהן. אבל הכא לענין שבת אתשיבותא דהולאה קפדינן והך הולאה דכיס תשיבא דקא מיבעי ליה להגיל על בגדו: **הא לא דמיא.** ע"כ אם לכשבר זרעים בשת לדמויה לא תדמיה אלא לך: שירד דלף לתוכה בו'. משנה היא במסכת מכשירין (פ"ד משנה ה) השניה אחר הסיפא דהכופה את הקערה והכי תנן עריבה שירד הדלף לתוכה כו' היתה שירד הדלף לתוכה מים הטיתזין והנפצין והנצפין אינן בכי יותן וב"ה אומרים אינם בכי יותן נטלה לשופכה אלו ואלו מודים שהן בכי יותן ומ"מ יש לשמוע מהך סיפא כדגרסינן בספרים (וכב"ה) נתנה לעריבה זו שירד הדלף לתוכה אע"ג דאלולי טיעוף הוא אפילו הכי מדלא כפאה גלי דעתי' דאתשביתה לקבלן והוו תשובים אותן שבתוכה. והך הולאה נמי אתשבה לקבולי בהאי כיס האי זיבה אע"ג דבזיבה לא ניחא ליה אין לחיובי אהולאת זיבה לא מהדרינן אלא אהולאת כיס: הניתזין. למרחוק: **והנצפין.** מלמעלה כסהיא מלאה: אינן בכי יותן. דלא ניחא ליה בהו: **הא רבי יהודה.** דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה שברלוגו לא תעשה ואינו צריך לעיקר (תמלתה) [תמלתה] כי הכא שאינו צריך לזיבה זו שעל ידה בא הכיס הזה ואעפ"כ חייב עליה ופלוגתייהו בהמלגיע (לקמן דף נג:) גבי מוליא המת במקום חייב ואע"ג דהולאת המת לא ניחא ליה ביה. וי"ש פוטר: **עם חשיבה.** ולא חיישינן דילמא נפיק בהו משתמשך: והיה על מצחו תמיד. קרא ימירא הוא לאך דרשה דהא כבר קבע ליה מקום והיה על מצח אהרן: למשמש בבגדו. שלא יהא כרוך בשוס [2] דבר פן יוציאו: **הלכתא רבתי.** דבר גדול יש כאן להפריש מאיסור שבת: **שמא יהרוג.** ויוסי נמי עסקינן [3] ולאור הנר דמתני' אלא יקרא קאי: כהורג גמל. כלומר דגדול מאד: **או דילמא.** לאור הנר דקתני אתרוייהו קאי ותרוייהו שמא יטה אבל ביום שפיר דמי: **מי אלימא ממתניתין.** דקתני לאור הנר בסוף ואפ"ה מספקא לן דאיכא לפלוגי בהו ולמימר דלאור הנר אלא יקרא קאי הכא נמי איכא למימר דאין קורין אפילו ביום ולאור הנר אאין קורין קאי: **ת"ש.** דקתני לאור הנר בתרוייהו: **בני מחוזא.** מפנקי ולא עבדי מלאכה ובגדיהם רחבים כשל אשה וגריסים עיון: **מידע ידעי.** שבגדי האנשים קצרין שעוסקין בשדות במלאכה ושל נשים רחבים בתי יד שלהן: דזקנות. קצרים במקלת ושל אנשים מעוגין רחבים ודומין זה לזה וגזרינן שמא יטה: **אבל דילדות.** רחבים הרבה ואין של אנשים דומין להם: ברה"ר. בחול: **מפני הכבוד.** של עוברין שלא ימאסו: **אפיקטויזין.** הקאה גומיטא בלע"ז כך מלאתי: מולל וזורק. בשבת מולל להתיש כתן שלא יחזרו אליו ונלבד שלא ימלול בדוחק ויהרוג דסבירא ליה הריגת כיעה שבות ואנא שאול כר"מ ומתייב מעמת הלכך גזרינן מלילה שלא יהרוג: **מקטע להו.** הורגן **ובשבת [4]: לקנא.** סבל: **מאכולת.** כיעה: **מתירין.** כדמפרש טעמא בפרק שמונה שרצים (לקמן דף קז:) מאליס מאדמים דמשכן מה אליס פרים ורבים אף כל שפרה ורבה ורבה אינה פרה ורבה אלא מנצר אדם היא שורלת: **וכן היה רבי שמעון בן אלעזר אומר. דבהכי נמי פליגי ב"ש וב"ה: אין משדרכין.** בשבת משום ממגנא אחפלך [5]: **[6] וב"ה מתירין.** [7] דקא סברי אחפלך ולא אפלי שמים: **ואין מנהמין.** משום דמגנטער עם המלטערין: **שבת היא מלזעוק.** לריך (ג) להרחיב דעתם בתנחומים שלא יצטערו: **יבולה היא שתרחם.** אם אכבדוה מלהלטער בה:

ושבתוכה הרי זה בכי יותן. אין זה במשנה אלא שהם"ס מדקדק מדנקט הניתזין והנלפין אינן בכי יותן משמע הא שבתוכה הרי הן בכי יותן: **שמא** יהרוג. פירש הרב יוסף מאורלינ"ש דכיון היינו שתורה הקופלת דכתיב והך את עפר האדן והיה לכיים (שמות ח) ודרך שתורה הקופלת לנאת מן האדן ובאת שהלקו עליו רבנן אבל פרעוש היא הכיון הרוחשת ותייב עליה אפילו לרבנן דלתמרי' בפ' שמונה שרלים (לקמן דף קז: ושם) ואין נראה לר"ת דאמרינן במדרש [8] אף כי אנוש רמה אלו כיים שבראש (ד) ובגמרא פ"ב (דף כ:) שלח לה מסריקותא מקטל קלמי ופי' בקונטרס מסרק להרוג כיים ואין דרך שתורה הקופלת להיות בראש ועוד בברכות (פ"ז דף נא:) אמרינן ממהדורי מילי ומסמרטוטי קלמי ודרך כיים לבנות הרוחשות להיות בסמרטוטי מבגדים ישנים ועוד דפרעוש אמר לקמן בפרק שמונה שרלים (דף קז:) שהוא פרה ורבה וכיינה הרוחשת אינה פרה ורבה אלא באה מזיעת אדם לכך נראה לר"ת דשתורה הקופלת היא פרעוש ותייב עליה לכ"ע וכיינה הרוחשת שרי להרוג כב"ה המתירין ובקונטרס נמי פירש בסמוך דרבה מקטע להו בשבת: **מי אלימא ממתניתין.** דבריית' דרכה לפרש טופי ממתניתין ועוד דבריית' קתני אין פולין ואין קורין משמע טופי דקאי לאור הנר אתרוייהו מבמתני' דקתני ולא יפלה את כליו:

אפילו להבחין בין בגדו לבגדי אשתו. דלכן היו להיות שוין מכאן נראה לאסור להבחין בין בגדו לבגדי תברו לאור הנר: **נוטל** וזורק ובלבד שלא ימלול. נראה לפרש דאבא שאול כרבנן וגזר מלילה דכיון אינו מלילה דפרעוש ומלילה דפרעוש שמא יהרוג וכולה תדא גזירה היא ורש"י פי' דבר' אליעזר סבירא ליה וקשה דמשמע דרבי אליעזר סבירא ליה דלפלות נמי אסור דקאמר לעיל לא יפלה שמא יהרוג ור' אליעזר היא ומיהו י"ל דלעיל לא קאי הכי:

רבה מקטע להו. מפרש ריב"א בחול וקאי אדרב הונא דקאמר זהו כבודו אפילו בחול ואנן סמכינן ארש"י דפי' בשבת וקיימא כבית הלל דשרו בסמוך:

רבי

שבת א מיי' פי"ב מהל' טומאת אוכלין הלכה ח:

פג ב מיי' פי"ע מהל' שבת הלכה כו סמג לאוין סה טוש"ע ריב"ח סימן רנב סעיף ו:

פד ג מיי' שם ופי"ד מהלכות תפילין הל' יד סמג עשין כב טור שו"ע או"ח סימן כה סעיף ג:

פה ד מיי' פי"ע מהל' שבת הלכה כו סמג לאוין סה טוש"ע או"ח סימן רנב סעיף ז:

פו ה מיי' פי"ב מהל' שבת הלכה יד סמג שם טוש"ע או"ח סימן עה סעיף ג:

פז ו מיי' שם הלכה טו טור שו"ע שם סעיף יא:

פח ז ח מיי' פי"ל מהל' שבת הל' ג סמג שם טוש"ע או"ח סימן שטו סעיף ט:

פט ט מיי' פכ"ד מהל' שבת הלכה ה סמג שם טוש"ע או"ח סי' שו סעיף ו וסימן רפז:

רבינו חננאל

ואיפרכא הא דרבי דירא ואמרינן מי דמי הכיס דזב לקנדה בכותל כר. **ואוקימנה אביי ורבא** הא דקתני חייב ר' יהודה דסבר מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה והא דקתני פטור לר' שמעון דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה וקיי"ל כר' שמעון: **תני דבי שמואל** יוצא אדם בתפילין ע"ש עם חשיכה מ"ש כיון דאמור רבנן חייב אדם למשמש בתפילין בכל שעה ק"ו מצ"ו ומה צ"ו שאין בו אלא אזכרה אחת אמרה תורה תמיד תפלין שיש בהן הזכרות הרבה עאכו"כ הלכך מדכר דכיר להו. **תניא** חננא [אומר] חייב אדם למשמש בבגדו ערב שבת עם חשיכה אמר רב יוסף הלכתא רבתי לשבת וכן הלכה: **לא יפלה את כליו.** איבעיא להו שמא יטה או שמא יהרוג כנים ומתניתין רבי אליעזר היא דקתני ההורג כינה בשבת והוא הפרעוש כהורג גמל בשבת ופשטנא לא יפלה שמא יטה את הנר. **אמר רב יהודה אמר שמואל** אפילו להבחין בין בגדו לבגדה והני מילי בבני מחוזה ובזקונות אבל בילדות בגדיהן מידע ידיען שהן רחבות ודבני חקליאתא נמי מידע ידיען: **תנו רבנן** אין פולין ברשות הרבים ואין עושין אפיקטויזין ברה"ר

רב נסים גאון

לא קשיא הא ר' יהודה דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה **הא** ר' שמעון דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה. אבל עיקר דבריו של ר' שמעון במשנה בפרק המצניע (דף עג) דתנן וכן כזית מן המת וכזית מן הנבילה וכעדשה מן השרץ חייבין ור"ש פוטר ובגמ' אמרי פוטר היה ר"ש אף במוציא את המת לקוברו ודאת

מסורת הש"ס עם הוספות

(א) [לקמן עג: וש"נ], (ב) תוספתא פ"א ה"ו, (ג) [ע' תוס' מנחות לו: ד"ה לי קסבר], (ד) יומא ז: מנחות לו:, (ה) לקמן דף קז:, (ו) [לקמן דף יג:], (ז) [תוספתא פרק י"ז], (ח) [תוספתא שם ע"ש], (ט) ישעיה נח יג, (י) [קהלת פרשה ה פסוק כרמות הטופס].

הגהות הב"ח

(א) גמ' אלא לסיפא עריבה שנתנה שירד דלף: (ב) רש"י ד"ה מי דמי התם לא ניחא: (ג) ד"ה שבת היא מלזעוק לריך (להלמיד) מז"מ וי"ב ס"א להברייע: (ד) תוס' ד"ה שמא וכו' דיומא אלו כני שבראש ואין דרך שתורה הקופלת להיות בראש ובגדה פ"ב וכו' להרוג כנים ועוד בברכות כל"ל:

גליון הש"ם

גמ' מי אלימא ממתניתין וכו'. לקמן דף פג ע"א עיריבין דף פט ע"ב: שם ואין מבקרין חולין וב"ה מתירין. עי' לקמן קנ ע"א תוס' ד"ה ומאמר ר"פ: רש"י ד"ה וב"ה מתירין דקסברי הפצירך וכו'. לקמן דף קנ ע"א:

תורה אור השלם

א) וְהָיָה עַל מֵצַח אַהֲרֹן וְנָשָׂא אַהֲרֹן אֶת עֲוֹן הַקֳּדָשִׁים אֲשֶׁר יַקְדִּישׁוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְכָל מַתְּנֹת קָדְשֵׁיהֶם וְהָיָה עַל מִצְחוֹ תָּמִיד לְרָצוֹן לָהֶם לִפְנֵי יְיָ: [שמות כח, לח]

ליקוטי רש"י

[נדפס בסוף המסכת]

הגהות וציונים

(א) במשנה הגי' והנצפין (וכ"ה ברש"י ותוס' הרא"ש): (ב) [שם אי' ואל"ן] (גליון): (ג) ברי"ף נוסף לאור הנר לא (הגר"ש מדעסויא): (ד) [צ"ל רבי] (גליון): (ה) גירסת ר' פרחיה אפקטפיזון: (ו) עיין לקמן קמ"ג ע"א וברש"י שם ומתבאר דהאות "ל" של "לקנא" אינו לי' השימוש אלא ספל בלשון ארמי נקרא לַקָּנָא, וא"כ צ"ל שדי להו ללקנא דמיא (וכ"ה בערוך ערך לקן ובכת"י): (ז) בכת"י קטלו ואשמעינן: (ח) [צ"ל בשבת אומר וכו'] (גליון): (ט) נמחק ע"פ המהר"ם עיי"ש ועיין באה"מ שמגיה דלא"ה: (י) נראה הגירסא תחלתה ולא כדהוגה "תכליתה" דכן מוכח מתוס' לקמן צד ע"א ד"ה ר"ש דכוונת רש"י שא"צ להתחלה ולהסיבה שהביאתו להמלאכה כגון הכא שלא רצה בזיבה וכן גבי מת לא רצה שימות ותוס' שם הם דמפרשים שא"צ לתכלית המלאכה עיי"ש: (כ) נדצ"ל שלא יהא כרוך **בו שום** דבר, כ"ה בכת"י וברש"י שבריש"ף: (ל) רש"י לא גרס בגמרא "ביום" וכן בכת"י ריטא: (מ) נדצ"ל **בשבת** (חכ"מ וכ"ה בכת"י): (נ) דיבור זה צ"ל אחר ד"ה "ואין מנחמין" (באה"מ):

עין משפט נר מצוה

ההוצאה מלאכה שאינה צריכה לגופה היא לפי שזה שהוציא כלים מרשות לרשות לא לצורך נפשו הוציא לא לאכלו ולא ליהנות ממנו ולזאת נקראת מלאכה שאינה צריכה לגופה שאם חס ושלום יהיה זה המת סרוח או זאת הנבילה סרוחה ואין יכול לעמוד עמה מפני הריח הרע אז ר' שמעון מודה שאם הוציאה חייב חטאת מפני שהיא באותה שעה נעשית מלאכה שצריכה לגופה ופרק אמר ר' עקיבא (דף צ) תנו רבנן המוציא ריח רע כל שהוא ובגמ' דבני מערבא אמרי את המת במטה חייב דברי הכל ולא כן תאני אף ריח רע כל שהוא ואמר ר' לא ור' שמעון מודה ליה. **אבל** דברי ר' יהודה כבר אמר בעל ההלכות גדולות בהלכות שבת כופין את הקערה על הנר בשביל שלא תאחזו בקורה ועל צואה של קטן ועל עקרב שלא תישך אמר ר' יהודה מעשה בא לפני רבן יוחנן בן זכאי ואמר שאינה צריכה לגופה חייב עליה לא אשכחן לה (עיקבא) [עיקרא] אלא מן האי ומאמאי דכי פליגי תנא קמא ור' יהודה בהא מתניתא במלאכה שאינה צריכה לגופה לא אהא הצד נחש בשבת ומתעסק שלא ישכנו פטור ואם לרפואה חייב מאן תנא אמר ר' יהודה ר' שמעון היא דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה וקא פשטינן ליה לההוא דפטור ומותר מהא ועל עקרב שלא תישך אלמא כי פליגי במתני' במלאכה שאינה [צריכה] לגופה תנא קמא דאמר כופין קסבר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה ור' יהודה קאמר חייב עליה ומעשה נמי אתא לקמיה רבן יוחנן בן זכאי ואסר וכתב אדוננו האי ז"ל דהני מילי דכתיבן בהלכות רבואתא דבתר רבנן סבוראי פרישו להו וחמצא במסכת כריתות בפרק ספק אכל חלב בסופו (דף כ) תנו רבנן החותה גחלים בשבת להתחמם בהם והבעירו מאיליהן תני חדא חייב ותניא אחריתי פטור הא דתניא פטור קסבר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה והא דתניא חייב קסבר מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה. **והתנאי** שהזכרתי על דברי ר' שמעון שאם יהיה ריח רע והוציאו חייב חטאת כך מצאתי בפי' אדוננו האי ואלו דבריו ומדקדקי רבנן בהאי דקא מיפטר המוציא את המת הני מילי דלית ליה ריחא דאי אית ליה ריחא נמצאת הוצאתו מלאכה שצריכה לגופה ותניא בפרק אמר ר' עקיבא בסופיה המוציא ריח רע כל שהוא ואית לה להא מילתא סייעתא בתלמוד ארץ ישראל ומילתא מוכחא היא עד הנה דברי גאון נ"ע ואני עייניתי בתלמוד ארץ ישראל וכתבתי ממנו ההלכה שהוקדם זכרה וכפשוטן של דברים יראה סיוע גדול לאותו הפרט שפרטתי אבל כשתעיין בסוף הדברים שנאמרו לשם מודה ר' שמעון כו' לא הויא סייעתא אבל סמכתי על דברי אותם הגאונים ז"ל: